

УДК 338.43 (477.83)

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*З. Березівський, к. е. н., доцент,
О. Березівська, к. е. н., ст. викладач
Львівський національний аграрний університет*

© З. Березівський, О. Березівська, 2014

Березівський З., Березівська О. Стан і перспективи економічного розвитку агропромислового комплексу Львівської області

Описано стан агропромислового комплексу у Львівській області. Зокрема проведено аналіз рівня рентабельності (збитковості) за категоріями сільськогосподарських підприємств у 2012 році. На його основі встановлено основні чинники, що вплинули на зниження ефективності функціонування агропромислового комплексу Львівщини. Дано оцінку та окреслено тенденції економічного розвитку агропромислового комплексу в області.

Узагальнено теоретико-методичні аспекти перспектив економічного розвитку агропромислового комплексу Львівської області.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, економічний розвиток, сільськогосподарське підприємство, інвестиції, соціальна політика.

Berezivskiy Z., Berezivska O. Status and prospects for economic development agroindustrial complex of Lviv region

The overview of the agricultural sector in the Lviv region is done. In particular, the analysis of profitability (loss) for the category of agricultural enterprises in Lviv region in 2012 is made. The major factors that influenced the decline in the efficiency of the agroindustrial complex of Lviv region are established. The evaluation and trends of economic development of agriculture in the Lviv region.

Summarizes the theoretical and methodological aspects of economic of agroindustrial complex in the Lviv region are substantiated.

Key words: agroindustrial complex, economic development, agricultural enterprise, investment, social policy.

Березивский З., Березивская О. Состояние и перспективы экономического развития агропромышленного комплекса во Львовской области

Показано состояние агропромышленного комплекса во Львовской области. В частности проведен анализ уровня рентабельности (убыточности) по категориям сельскохозяйственных предприятий в 2012 году. На его основе выявлены основные факторы, повлиявшие на снижение эффективности функционирования агропромышленного комплекса Львовщины. Дана оценка и определены тенденции экономического развития агропромышленного комплекса в области.

Обобщены теоретико-методические основы перспектив экономического развития агропромышленного комплекса во Львовской области.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, экономическое развитие, сельскохозяйственное предприятие, инвестиции, социальная политика.

Постановка проблеми. Різке зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників за досить високого відсоткового рівня плати за короткотермінові кредити практично паралізувало аграрне виробництво та зупинило інвестиційні процеси в агропромисловому комплексі як України загалом, так і Львівської області зокре-

ма. Це у свою чергу порушило збалансоване співвідношення у використанні основних та оборотних засобів, прискорило руйнування вкрай виснаженої матеріально-технічної бази агропромислового комплексу та зношення технічних ресурсів. Негативним результатом цих процесів став різкий спад аграрного виробництва, що суттєво погіршило значущість

вітчизняного виробника сільськогосподарської продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках продовольства.

Вагомою причиною низької соціально-економічної віддачі від здійснених аграрних реформ стала відсутність чіткої та надійної стратегії розвитку аграрного сектору економіки Львівської області. Така стратегія мала б стати визначальною передумовою проведення аграрної реформи, адже реформа загалом означає певні зміни, причому передбачається, що вони матимуть позитивний характер [1-3].

Орієнтація на реформування лише аграрного сектору економіки була б помилковою, оскільки забезпечити вихід України з кризи неможливо лише за рахунок однієї чи декількох галузей, обов'язково потрібний комплексний підхід до вирішення проблеми розвитку економіки Львівської області. Проте пріоритетність без сумніву повинна бути забезпечена за сільським господарством і агропромисловим комплексом загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основі сучасної вітчизняної методології визначення економічної ефективності функціонування агропромислового комплексу та формування продовольчих підкомплексів лежать праці П. Саблука, В. Месель-Веселяка, І. Лукінова, М. Лобаса, Ю. Коваленко, В. Амбросова, П. Борщевського, В. Юрчишина, В. Бойко, П. Гайдуцького, А. Лисецького, Л. Шепотько, О. Шпичака, С. Дем'яненко, В. Криворучко, О. Бугуцького, О. Шкільова та ін.

Реформування аграрного сектору економіки України, формування нових організаційно-правових структур вимагають переосмислення більшості основних теоретичних засад функціонування останнього. Загальна

соціально-економічна криза спричинила значне зменшення обсягів виробництва в усіх галузях сільського господарства. Економічні умови функціонування агропромислового комплексу та його галузей постійно змінюються, що вимагає їх постійної наукової оцінки та видозміни поглядів на суть явищ і процесів, які відбуваються в ньому.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є оцінка тенденцій економічного розвитку агропромислового комплексу у Львівській області.

Виклад основного матеріалу. За останнє десятиліття внаслідок поглиблення диспаритету цін на промислову і сільськогосподарську продукцію сільськогосподарське виробництво в Україні загалом та у Львівській області зокрема стало збитковим.

Сільськогосподарську продукцію на Львівщині виробляють різні за формою власності на засоби виробництва, розмірами, розміщенням, організацією виробництва і праці господарські формування. Тому в умовах формування ринкової економіки вкрай важливим є вибір ефективних організаційних структур.

Проведений аналіз динаміки змін кількості виробників сільськогосподарської продукції у Львівській області (табл. 1) показав, що у 2012 р. порівняно з 2010 р. їх стало на 9,6% менше, з них кількість державних підприємств зменшилася на 16,7%, недержавних підприємств – на 9,4%, в тому числі господарських товариств – на 1,9%, приватних підприємств (включаючи фермерські господарства) – на 18,6%. Кількість виробничих кооперативів збільшилася у два рази, інших сільськогосподарських підприємств у 2012 р. у Львівській області в наявності не було.

Таблиця 1

**Рівень рентабельності (збитковості)
сільськогосподарських підприємств Львівської області***

Показник	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Кількість сільськогосподарських підприємств – всього, одиниць	197	204	178
в т.ч. збиткових, одиниць	94	71	65
до загальної кількості, %	47,7	34,8	36,5
Рівень рентабельності (збитковості) продукції, %:			
сільського господарства	27,6	21,4	2,2
рослинництва	39,6	27,0	4,6
тваринництва	0,7	6,2	-4,9

* Джерело: [4-7].

Зростання собівартості продукції, як правило, призводить до зниження рівня рентабельності. Рівень рентабельності продукції сільськогосподарства у сільськогосподарських підприємствах Львівської області у 2012 р. становив 2,2% на відміну від 27,6% у 2010 р. (табл. 2). Рентабельним у Львівській області у 2012 р. все ще залишалося виробництво продукції рослинництва – 4,6%, а виробництво продукції тваринництва стало збитковим (-4,9%). У Львівській області у 2012 р. функціонувало 178 сільськогосподарських підприємств, в тому числі збиткових було 65 одиниць, або 36,5% (див. табл. 2).

За категоріями сільськогосподарських підприємств у Львівській області на 2012 р. було 101 одиниця господарських товариств, в тому числі збиткових – 42 одиниці, або 41,6% від загальної кількості; 70 одиниць приватних підприємств (включаючи фермер-

ські господарства), в тому числі збиткових – 19 одиниць, або 27,1%; 5 одиниць державних сільськогосподарських підприємств, в тому числі збиткових 3 одиниці, або 60,0%; 2 одиниці виробничих кооперативів, в тому числі збиткових 1, або 50,0%.

Рівень рентабельності продукції сільськогосподарства у 2012 р. був найвищим у приватних підприємствах (включаючи фермерські господарства) – 17,0%; рівень збитковості – у виробничих кооперативах (-6,7%) та у господарських товариствах (-1,1%).

Рівень рентабельності виробництва продукції рослинництва у 2012 р. був найвищим у виробничих кооперативах – 28,1%, а найнижчим – у господарських товариствах – 0,2%. Рівень збитковості виробництва продукції тваринництва був найвищим у виробничих кооперативах (-24,1%), а найнижчим – у господарських товариствах (-4,5%).

Таблиця 2

Рівень рентабельності (збитковості) за категоріями сільськогосподарських підприємств Львівської області (2012 р.) *

Показник	Господарські товариства	Приватні підприємства (включаючи фермерські)	Виробничі кооперативи	Державні сільськогосподарські підприємства
Кількість сільськогосподарських підприємств, одиниць:	101	70	2	5
в т. ч. збиткових, одиниць	42	19	1	3
до загальної кількості, %	41,6	27,1	50,0	60,0
Рівень рентабельності (збитковості), %:				
продукції сільськогосподарства	-1,1	17,0	-6,7	2,8
рослинництва	0,2	19,3	28,1	9,6
тваринництва	-4,5	-4,8	-24,1	-4,9

* Джерело: [4; 5; 7; 8].

На сучасному етапі основою розвитку підприємств різних організаційно-правових форм господарювання в агропромисловому комплексі Львівській області є формування приватних господарств товарного типу й широкі їх кооперування з виробництва, зберігання, переробки і збуту сільськогосподарської продукції, з постачання засобів виробництва, надання їм сервісних послуг і розвитку фірмової торгівлі.

Криза, яка охопила всі галузі народного господарства, особливо гостро позначилася на розвитку сільськогосподарського виробництва. Спад виробництва валової продукції сільськогосподарства набув загрозливого характеру, аграрні підприємства, по суті, перебувають у стані фінансового краху.

Для створення та функціонування ефективного ринкового середовища в агропромисловому комплексі Львівської області потрібна принципово нова, незалежна від су-

б'єктивних чинників виробнича інфраструктура. Важливою передумовою ефективного сільськогосподарського виробництва є наявність оперативної достовірної інформації про ціни на вітчизняному та світових ринках на аграрну продукцію, що дало змогу у свою чергу підвищити надійність у відносинах з партнерами. Також важливим питанням є відповідність наявної сільськогосподарської продукції світовим стандартам і зразкам, а також можливість її моніторингу. Тому доцільно було б створити мережу структур з оцінки якості сільськогосподарської продукції та висвітлення достовірної інформації щодо фінансового стану та надійності партнерів [9; 10].

Створення чіткої та відлагодженої системи надання інформаційно-консультативних послуг щодо сільськогосподарського виробництва у Львівській області стало б одним з основних важелів формування цивілізованого продовольчого ринку, сприяло б прискоренню впровадження новинок науково-технічного прогресу в аграрне виробництво.

Одним з основних напрямів виходу агропромислового комплексу з кризового стану могло б бути відновлення повноцінного інвестиційного процесу. Відповідальність за налагодження цього процесу повинна безпосередньо покладатися на державні органи влади, які, використовуючи методи прямого та непрямого впливу державного регулювання економіки, сприяли б стимулюванню інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі Львівської області, адже він має всі необхідні передумови для цього: вигідне географічне розташування, сприятливі для сільського господарства кліматичні умови та ґрунтовий покрив, розвинуту транспортну інфраструктуру, наявність кваліфікованої робочої сили тощо.

Важливим заходом з огляду на це є проведення адекватної соціальної державної політики, яка повинна спрямовуватися на комплексний розвиток сільських територій, формування повноцінного життєвого середовища

сільського населення, підвищення престижності та мотивації праці у сільському господарстві. Насамперед це повинно стосуватися збереження та розвитку мережі населених пунктів, об'єктів соціально-побутового призначення (освіти, охорони здоров'я, культури, транспорту, систем зв'язку та інформатики, спорту тощо), адже без створення елементарних умов проживання та побуту не буде відповідної мотивації праці.

Забезпечивши відповідні умови проживання та побуту на селі, держава зможе вирішити ще одну важливу проблему – повернення кваліфікованих високоосвічених кадрів у галузь, оскільки зараз спостерігаємо відтік спеціалістів із сільського господарства. Особливо це стосується випускників вищих навчальних закладів, які не забезпечені робочими місцями, але через неprestижність та відсутність належних умов проживання та побуту не бажають працювати в аграрному секторі.

Тому одним з елементів соціального захисту сільського населення повинно стати реформування системи оплати праці в сільському господарстві. Ця галузь має бути вигідним місцем праці для найбільш підприємливої та активної частини населення.

Вирішити чимало проблем можна через створення фондів соціального розвитку сільської місцевості, на регіональному рівні – за рахунок коштів місцевих бюджетів, а також відповідних цільових відрахувань безпосередньо самих аграрних підприємств.

Висновки. Отже, ситуація, що склалася в агропромисловому комплексі Львівської області, вимагає розробки невідкладних заходів щодо подолання кризового стану та їх термінового затвердження, обґрунтованого визначення стратегічних напрямів здійснення аграрної політики, зупинення спаду і забезпечення нарощування обсягів виробництва, формування внутрішнього і зовнішнього ринків продовольства, проведення соціально-економічних перетворень на селі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. *Економіка підприємства : навч. посіб. / І. М. Бойчик, П. С. Харів, М. І. Хопчан, Ю. В. Піча. – К. : Каравела, 2001. – 298 с.*
2. *Дем'яненко С. І. Власність на виробничі ресурси і формування собівартості продукції в сільському господарстві / С. І. Дем'яненко. – К. : МНТУ, 1996. – 160 с.*
3. *Дем'яненко С. Спільна аграрна політика ЄС: Суть, тенденції та значення для України / С. І. Дем'яненко // Економіка України. – 2003. – № 3. – С. 80-86.*

4. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Львівської області за 2012 рік : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2013. – 29 с.
5. Рослинництво Львівської області : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2013. – 131 с.
6. Сільське господарство Львівщини : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2012. – 172 с.
7. Тваринництво Львівщини : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2012. – 144 с.
8. Фермерські господарства Львівщини : стат. зб. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2012. – 85 с.
9. Березівський З. П. Економічний механізм формування виробничих витрат в скотарстві / З. П. Березівський. – Львів : Українські технології, 2005. – 192 с.
10. Березівський П. С. Ефективність виробництва і формування ринку продукції скотарства в Карпатському регіоні / П. С. Березівський – Львів : Українські технології, 1998. – 256 с.

